

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΑΤΡΩΝ
UNIVERSITY OF PATRAS

ΑΝΟΙΚΤΑ ακαδημαϊκά
μαθήματα ΠΠ

Διδακτική της Γλώσσας Ι

Ενότητα 5: Η παιδαγωγική του γραμματισμού

Μαριάννα Κονδύλη

Σχολή Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών

Τ.Ε.Ε.Α.Π.Η.

Σκοποί ενότητας

- Να εντοπιστούν οι διαφορές προφορικού και γραπτού λόγου
- Να οριστεί η έννοια του γραμματισμού
- Να αναφερθούν τα διάφορα είδη γραμματισμού

Περιεχόμενα ενότητας

- Προφορικός και γραπτός λόγος
- Ορισμοί του γραμματισμού
- Πρώιμος, φυσικός, αναδυόμενος, οικογενειακός, περιβαλλοντικός γραμματισμός

Προφορικός και γραπτός λόγος

Γραπτή γλώσσα

- Σε όλα τα στάδια μάθησης η βασική πηγή είναι η γλώσσα.
- Η εκμάθηση του γραμματισμού μπορεί να θεωρηθεί εκμάθηση μιας δεύτερης γλώσσας, προφορικής αλλά και (κυρίως) γραπτής.

- **Λειτουργικές** και **δομικές** διαφορές ομιλίας και γραφής

- Στην ιστορία του ανθρώπου η γραφή (μορφές εικονιστικής αναπαράστασης, μη προτασιακές λειτουργικές ποικιλίες, μαθηματικά, εκπεφρασμένα με σύμβολα-δάνεια από τα γραπτά σύμβολα) εμφανίστηκε πολύ αργότερα από την ομιλία προκειμένου να γίνουν δυνατές διαδικασίες αποθήκευσης και μεταβίβασης πληροφοριών από χρονική και τοπική απόσταση

- Ο γραπτός λόγος έχει δικό του λεξικογραμματικό χαρακτήρα: ονοματικά σύνολα, υπόταξη, φαινόμενα, αφηρημένα αντικείμενα.
- Η καταγραμμένη γλώσσα ώθησε τους ανθρώπους να στοχαστούν σχετικά με τη δομή και τους σκοπούς της ίδιας της γλώσσας: η γλώσσα ως αντικείμενο περιγραφής.
- Η γραφή αναπαριστά τον κόσμο σαν μια σειρά αντικειμένων: σε αντίθεση με τον προφορικό λόγο, τα σύμβολά της (γραφήματα στα αλφαβητικά συστήματα) είναι αντικείμενα, οι λέξεις είναι διακριτά αντικείμενα παρατήρησης.
- Ο γραπτός λόγος εξυπηρετεί διαφορετικές κοινωνικές δραστηριότητες από τον προφορικό

Άσκηση

- Να συγκριθεί ένα προφορικό κείμενο με το “αντίστοιχο” γραπτό· να διαπιστωθούν οι διαφορές ως προς τη λεξικογραμματική δομή, τη λειτουργικότητα, την περίσταση επικοινωνίας, τους αποδέκτες. Π.χ.

- κλείσ' την
- αύριο δεν θα γίνει μάθημα
- έτρεξε και σκόνταψε
- το χόρτο το πάτησε το τρένο
- θα σας πω τώρα κάτι σημαντικό
- άχρωμες πράσινες ιδέες κοιμούνται μανιασμένα
- η προσπάθεια καταγραφής των γεγονότων προσκρούει ενδεχομένως σε πολλαπλές ενστάσεις
- η κίνηση των πλανητών

Γραμματισμός και γραμματισμοί

Ορισμοί του γραμματισμού I

- Το άτομο έχει την προδιάθεση να καταπιαστεί με τον κατάλληλο τρόπο με διαφορετικούς τύπους κειμένων προκειμένου να ενισχύσει την ενέργεια, τη σκέψη και το συναίσθημά του στα πλαίσια της σκόπιμης κοινωνικής δραστηριότητας (Wells & Chang-Wells 1992) [πολιτισμικές διαφορές]

Ορισμοί του γραμματισμού II

- Λεκτικοποίηση των κειμένων που δημιουργήθηκαν από διάφορα σημειωτικά συστήματα, καθώς και τι νοήματα έχουν χαθεί και τι νέα νοήματα επιβάλλονται όταν υπάρχει μετάφραση ανάμεσα στο λεκτικό και το μη λεκτικό / «να χρησιμοποιούμε αποτελεσματικά τα λεξικογραμματικά μοτίβα που συνδέονται με τα γραπτά κείμενα» (Halliday, 1996.)

Ορισμοί του γραμματισμού III

- Η έννοια «γραμματισμός» αφορά τη δυνατότητα του ατόμου να λειτουργεί αποτελεσματικά σε διάφορα περιβάλλοντα και καταστάσεις επικοινωνίας, χρησιμοποιώντας κείμενα γραπτού και προφορικού λόγου, καθώς επίσης μη γλωσσικά κείμενα (λ.χ. εικόνες, σχεδιαγράμματα, χάρτες κτλ.).

Ορισμοί του γραμματισμού IV

- Ο γραμματισμός αναφέρεται στην ακρόαση, στην ομιλία, στην ανάγνωση, στη γραφή, τη θέαση και την κριτική σκέψη. Περιλαμβάνει επίσης και τον αριθμητισμό. Περιλαμβάνει την πολιτισμική γνώση η οποία καθιστά ικανό έναν ομιλητή, συγγραφέα ή αναγνώστη να αναγνωρίζει και να χρησιμοποιεί την κατάλληλη γλώσσα σε διαφορετικές κοινωνικές περιστάσεις. Για μια τεχνολογικά προηγμένη χώρα όπως η Αυστραλία, στόχος είναι ένας ενεργητικός γραμματισμός, που θα επιτρέπει στους ανθρώπους να χρησιμοποιούν τη γλώσσα για να αυξήσουν την ικανότητά τους να σκέφτονται, να δημιουργούν και να αμφισβητούν, έτσι ώστε να συμμετέχουν αποτελεσματικά στην κοινωνία»
(Αυστραλιανό Συμβούλιο για την Εκπαίδευση Ενηλίκων).

Γραμματισμοί

- Εμπλεκόμενες ικανότητες: Ανάγνωση, γραφή, ομιλία, ακρόαση, θέαση (εικονιστικά κείμενα).
- Γλωσσικές, γνωστικές, κοινωνικές στρατηγικές για να αποδοθεί νόημα στα γραπτά κείμενα.
- Ο ρόλος του περιβάλλοντος για την ανάπτυξη της γνώσης των παιδιών γύρω από το γραπτό λόγο: Φυσικός, οικογενειακός, περιβαλλοντικός αναδυόμενος, πρώιμος γραμματισμός.

Τέλος Ενότητας

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου της διδάσκουσας.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Πατρών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Σημειώματα

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Πανεπιστήμιο Πατρών, Μαριάννα Κονδύλη 2014.

«Διδακτική της Γλώσσας Ι. Η παιδαγωγική του γραμματισμού». Έκδοση: 1.0.

Πάτρα 2014. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση:

<https://eclass.upatras.gr/courses/PN1419/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Μη Εμπορική Χρήση, Όχι παράγωγα έργα, Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λπ., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

